

Број 30.

У Београду 17. Августа 1874.

Година I.

Издази сваке
недеље.ПРЕТПЛАТА СЕ ПЛАЋЕ
НАПРЕД УРЕДНИШТВУ.
УРЕДНИШТВО ЈЕ У БО-
ГОСЛОВИЈИ.

СИОН

ЗА СВЕ СРПСКЕ КРА-
ЈЕВЕ СТАЈЕ НА ГОД.
60 ГР. ИЛИ 6 ФОР. НА
ПО ГОД. 30 ГР. ИЛИ
3 ФОР. НА ТРИ МЕС.
15 ГР. ИЛИ 1 ФОР. И
50 НОВ.НЕИДАЉЕНА ПИСМА ОД
ПЕРЕДОВНИХ ДОНИС-
НИКА НЕ ПРИМАЈУ СЕ.**ЛИСТ ЗА СВЕШТЕНИКЕ, ВАСПИТАТЕЉЕ И РОДИТЕЉЕ.**

Издаје и уређује проф. богосл. архим. Нестор.

Избор новог Карлов. Патр. г. Ивачковића.

Савршених је тврда храна, који имају
осјећања дужијем учењем обучена, за
разликовање добра и зла.

(Пос. чив. гл. V. 14.).

Бог је човека само по разуму и несамртној души од-
ликовао од других животиња. У коме се разум чрез добро
васпитање зарана благоразвије, тај позна себе, позна дуж-
ности своје, позна Бога и дела његова; позна добродетељ и
цељ, ради којих је произведен на овај свет и следователно зна
одма да управља благородно сва своја дела, и у свачему ра-
зуму *сходно* да поступа. У коме се пак развитак разума из
почетка пренебрегне, васпитање му се добро не да, тај чо-
век постаје свиреп, као и безсловесни свот. . . .

Добро васпитање изискује да се човек доведе до вели-
ког савршеиства, а за то се захтева наука, коју сваки не-
може да постигне. И ако високо образовање сваки неможе
постићи, ипак сумње нема да се сваки може у толико вас-
питати из малена, да буде добар, благонараван, праведан,
трудољубив и честит човек; јер је небесни промисао тако
лепо и милостиво све ствари на свету за човечански род

приредио, да сваки човек може постићи, uživати оно, што му је *оштећено*.

Сиромах може бити добродетељан као и богат, немоћни као и силни, прост као и философ; али све то зависи од развика душевних сила и степена наставе и васпитања.

Три су главна средства, с којима се опште образовање уводи међу људе. Прво је средство да се деца из малена добро васпитају и ово је нужна, света дужност родитеља, коју ако они занемаре или својим сношењем осабате, тежко греше и пред Богом и пред човечанством. Друго је средство да свака општина избере својој деци, кад мало одрасту, добре и разумне учитеље, који ће их даљем савршенству руководити. Треће средство јесте, да народима научене, благонаравне, ревносне људе за свештенике. Где ова три средства, неопходна услова *опширно* владају, ту народ цвета, постепено се развија и друге народе, ма колико богате, у *правом људском животу* превосходи.

Децу из малена треба морално обучавати да буду благообразна, учтива, трезвена, својим старијима повина и послушна. Кад већ мало одрасту и нужно буде, даљег савршенства ради, да се у општа народна училишта пошљу, треба да родитељи или старатељи добро очи отворе пре него што уруче васпитатељима своју децу, најдрагоценије домаће-друштвено благо; на име треба да учитељи буду онаки људи, који су и сами преко своје науке благонаравни, човекољубиви, благоревносни и способни у свакој струци за васпитање деце, одраслих ђака.

Ни у једном звању неможе човек толико општој ствари користовати, колико у звању учитељском и свештеничком само ако хоће да испуњава тачно и ревносно своје дужности. *Добри учитељи и побожни, научни свештеници веће услуге чине, већу почасти заслужују у државама, које знају оценити њихов рад, нежли и сами родитељи.* Родитељи дају тварни живот својој деци, али учитељи и свештеници облагодонараве

овај живот, развијају дечиње врлине, к савршенству их доводе и од њих честите, трезвене родољубе производе.

Што овде примјећавамо о деци, оно се слободно може да примјети и о народима. Народи више, мање имају великих способности, познају своја права и опште своје грађанске дужности, али несавршено; зато почем ниједан народ, сам себи остављен, није кадар да се упозна са својим високим задатцима и да тачно врши своје разноврсне дужности и своја права да ужива, треба да се повери честитим, оцењеним личностима, ако неће да заблуди. Поштење и васпитање пред бистрим разумом имали би значити ствар истоветну, али жалибоже много пута то не постоји у ствари; зато и св. писмо разликује мудрост — одлично добро васпитање — од послуобразовања, које последње ползује само за време прелазно и губи се у бездану, као капљица воде у пространом мору; почем мудрост увеличава човека и на овоме и на другоме свету. Између мудраца, вештака и назов-мудраца, повесница изриче, али доцно своју неумолиму пресуду; зато се морају сматрати по хиљаду пута срећни сви народи, којима у судби падне да их мудраци, поштењаци руководе и беде јадног човечанства на овом свету лече, стишавају. Наши предци, бавећи се пољским пословима, за више векова избегаше несреће које је чинило властољубље, отимање, неправедно заношење варварских поглавица, који на развалинама римскога царства бежаху подигли мноштво држава, присвајајући људска права, владајући по ужасним законима, које глупост беше написала у корист тиранству и празноверици. Али и наши предци најпосле бежаху пали у тешко изкушеније. Са свију страна заокружени од непријатеља, мачем у руци сачували су своје старе законе, своје обичаје, своје строге нарави, па кад им пораз запрети у старој Србији од *турске цивилизације*, они се већим делом преселише у Аустрију, изтераше турке из ове своје друге отаџбине, те тако своје старе навике и своја народна права сахранише. Аустријски цесари благодарно при-

знајући велике заслуге наше прекосavske и задунавске браће, заклетвом потврдише њихова права, али много пута ова заклетва остаде мртво слово. Да се неупуштамо у даља разматрања, довољно је да напоменемо злокобну годину 1848, која је провалила бездан између наше браће и Арпадови праунука (маџара). Срби, тад победници, верни цару и домовини доживеше казни, а њихови супостати награде и златне колајне! Наша браћа у Аустрији кроз ово 26 последњих година, верна Богу и цесару издржаше ужасне олује и вешто избегаше непријатељске замцице. У току тог злокобна времена наша браћа, бранећи законом и повељама царским своја света права, која они оличавају у лицу својих патријара и свог сабора, пре неколико дана сломки бацише свој поносни поглед на српског сина пр. г. Ивачковића и њега узкликом изабраше на столицу славног Рајачића, почем аустријски цар одби избор дичног Стојковића. Ми се надамо да ће избор пр. г. Ивачковића уродити благонаклоним и срећним посљедицама и да ће га аустријски срби знати уважити. Задатак је њ. пр. г. Ивачковића племенит; народ треба да се угледа на његов рад, на добре, трезвене своје људе и тако да обезбеди бољу будућност Обилићевим потомцима. Наша браћа у маџарској су сломки са својим свештенством из нушде претворили цртало у мач јуначки; сада су победили непријатељска сплеткарења и друго им непреостаје, но да подигну у својим грудима *стално станиште* грађанским врлинама, целомудроме образовању, црквених права истинском поштовању; јер без ових народних врлина, које су ћери небеске и утешитељке земаљске, ниједноме народу нема обезбеђена напредка. Ми се уздамо да ће славни народни заступници на првом карловачком сабору прикупити све своје силе околу престола свог љубљеног Ивачковића и да ће са својим трезвеним радом тежити да угоде Богу, цркви и своме народу.

Беседа на преображење¹⁾

„Господи, добро јесть намъ
зде бити.“ (Мат. 17. 4.)

Овако се изразио ап. Петар, гледајући славно преображење Христово на гори Тавору, које је на њега силан утисак учинило. „Господе, добро нам је овде бити...“ у речима овим нема ништа чему би се забавити могло, почем је призор овај заиста морао бити диван, изванредан. Но ученик је Христов и даље ишао: „Ако оћеш, рече, да начинимо овде три сенице,“ мислећи тим можда за навек тамо остати; а ово већ није знао шта је говорио, као што св. Лука примећува (9. 33.) Није знао с тога, што је Христу ваљало вратити се у народ и довршити дело спасења човечијег, а што је и њему самом као избраном ученику Христовом намењен био важан задатак, да науку његову по свету проноси и распростире не обзирући се ни на какве угодности овога света. —

Ако применимо овај догађај на данашње околности, видићемо бл. хр.! да је 'и данас мало људи са својим стањем и местом пребивања задовољно. Многе пљени тренутна сјајност једног ил' другог места, те мисле да би само овде и нигде више срећно и задовољно поживити могли. Тако н. п. сељани мисле да се само у градовима може угодно и повољно живити, грађани опет држе, да се сва слава и задовољство у престолницама налази. Но ако запитамо и једне и друге, видићемо како ови последњи засићени светским, не редко раскошним уживањем и обтерећени бригама које су с њиме скопчане, често завиде онима који су удаљени од светског метежа, често усдишу и сами за скромним пољским животом у том уверењу, да овде влада сасвим она природна безазлестност и оно првобитно блаженство, које су праоци наши у земаљском рају уживали. Но укажел' им се прилика да неко време поживе на селу, чућемо како су се у мњењу свом

¹⁾ Говорена у Земуну у (Саборној цркви).

преварили, јер су и овде наишли на поквареност нарави, на лукавство и себичност, шта више не редко на крајњу суровост и развратност. Одавде је јасно да и сеоски живот има своје неугодности као и грађански своје пријатности, и овај има своје неповољности, као и онај своја задовољства. Но то је једно извесно, да нигде на земљи не можемо подпуна савршенства наћи; нигде под сунцем нема вечитог пролећа, нигде вечитог здравља, нигде вечитог мира и спокојства; свуда ћемо наћи мирисног цвећа, но свуда и бодљивог трња, свуда има ведрих и пријатних дана, но свуда и мутних и облачних часова; бегаш ли од брига и невоља светских, оне ће те наћи на селу као и у градовима; бегаш ли од пакосна језика злобних непријатеља, њиове ће те отровне стреле згодити и у пустој самоћи, као и усред метежа светског. Право је дакле рекао ап. Павле: „Беда у градови, беда у пустињи, беда на мору, беда међу лажном браћом.“ (II. Кор. 11. 36.)

Код оваког стања ствари намеће нам се и само питање: где је дакле права срећа и задовољеуво, за којим људи толико чезну? — Праву срећу ваља тражити у себи самом, т. ј. у својој чистој савести, која долази од испуњавања својих дужности човечијих и хришћанских. То је задовољство, које нам нико одузети не може, па живили ми у граду ил у престолници, на селу ил ма ком месту, које нам је проми-сао одредио. Приликом данашњег преображења Христова зачуо се глас облева говорећи: „Ово је син мој љубазни, — њега послушајте!“ а овај глас сведочи да је са господом Исусом свуда добро бити. Где се слуша наука његова, где се поштује закон божији и земаљски, где има што више добрих и богобојазљивих хришћана у цркви, што више светлих и ваљаних грађана у држави, што више поштених и праведних људи у друштву човечијем; једном речи: где се поглавита брига о томе води, да на божијој земљи што мање зла и што више добра у погледу како моралном, тако и тварном

буде, ту се онда праведно може рећи: Господи, добро естъ намз здѣ быти!...“

Но овде ми и нехотице пада на памет, да има на земљи крајева и у тим крајевима наше браће, која ако и врше своје кришћанске и Чов. дужности, ипак не знају ни за какве срећне и веселе часове овога света, нити уживају благодати слободе човечије, коју је небески учитељ на земљи прогласио; но напротив трпе и подносе нечувена насиљиа и прогонства баш с тога што су хришћани, што су Срби. — О! ово је заиста бедно и невољно стање, које се описати неможе; стање, које је кадро побудити саучешће сваког племенитијег срца, ма где оно живило, и ма како пливало у задовољствима светским; — јер ко не осећа туђе јаде и невоље, ко не тражи лека и мелема страдајућем човечанству, тај се одрекао свога чов. позива, тај не осећа у души оне утехе, која је човекољубивом срцу својствена. — Но иде време, и ако је веровати видљивим знацима, то време није далеко, у ком ће се и њиова црна судба преобразити, те ће и код њих победити светлост науке Христове, те ће и они ослобођени дуговечног робства на свом рођеном завичају једном оданути и рећи: „Господи, добро естъ намз здѣ быти!...“

Као што нам је добро познато, Срби не радо мењају свога завичаја, нити се без невоље растају од своје постојбине, где су света угледали и где им кости праотаца почивају. — И при свем том један знатан део народа нашег пре два столећа напустио је своју отаџбину, у којој је пуну хиљаду година провео, те је прешао овамо и настанио се у ове крајеве, у којима живимо ми данас. Али је њих љута тристагодишња невоља гонила да се од зла уклоне, а сјајна надежда руководила их, да ће овде бољу судбу наћи и лепшу будућност своје потомству осигурати. И премда су знали да у оно криво ратно доба ни овде за њи цвеће не цвета, премда су знали да ће и у новој постојбини наћи оног истог

непријатеља, ког су у старој оставили, ипак су вољно мили на себе ту тешку обвезаност, да заједничким оружјем и саједињеним силама очисте нову отаџбину од старог непријатеља, и тако извојују себи земљиште, на ком би као слободни грађани живити могли. И Срби су свагда верно испуњавали дужности, на које су се као поданици ове монархије обвезали; то нам сведочи савест наша, то потврђује непристрасна историја, то су признали свечано сви прејасни владоци наши од Леополда I до владајућег сада цара и краља, чији рођендан данас славимо. — Да ће народ наш и од данас своје поданичке дужности испуњавати, о томе држим да неће нико посумњати, ко понзаје карактер народа нашег, и ја би се пошт. сл! само огрешио о вашу свагдашњу оданост и верност према престолу, кад би вас на дужности ваше поданичке данас опомињао. Но тако исто имамо тврдог основа надати се, да ће и светли монарх наш по осведоченој справедљивости својој заслуге наше достојно уважити и жељама нашим за доста учинути. — А жеље су наше народне колико праведне толико заиста и умерене, јер се не простиру даље но само толико, да поред уживања общтих грађанских права као синови цркве православне и народности србске без препоне можемо своје религиозне и народне особине неговати и развијати у оним границама, које нам земаљски устав допушта и у оној мери, коју и остали народи као таки уживају, или бар уживати права имају. — Само тако ће подпуно завладати у држави нашој правда, која је темељ свију држава; само тако ће се постићи жељена равноправност, за којом сви свесни народи подједнако теже; само тако ће моћи сви грађани Аустро-угарске без разлике закона и језика у благословеном миру и слогѣ поживити, те сви скупа и сваки понаособ рећи: „Госпди, добро естъ намъ здѣ быти!...“ **Ј. В.**

Поглед на питање о сајединењу цркава.

(НАСТАВАК).

Ми нећемо ни спомињати о важној књизи изданој опет у Германији под насловом: „Die providentielle Stellung des orthodoxen Ruslands und sein Berufe zur Wiederherstellung der rechtgläubigen catholischen Kirche des Abendlandes“ и о великом утиску што је та књига на западу произвела. Казаћемо само, да се све више шири расположење међу протестантима к изучавању православља источне цркве и да то расположење прелази у убјеђење неопходности чим скоријег рјешења питања о сајединењу цркава. Питање неће бити подпуно рјешено још за дуго, јер није лако искоренути из срца народа укорењена религијозна убјеђења, но зато опет смјело можемо гајити наду, да се до коначног рјешења, и то благопријатног за праву цркву доћи мора. Гдје истина отворено се бори са неистином, тамо раније или касње прва побједити мора. —

Најсилнији покрет у корист сајединења са православном црквом налазимо ми данас у друштву старокатолика.

Познати су узроци, који изазваше данашњи покрет код римокатоличког свјета. Догмат о папској непогрјешивости у вјерозаконским пословима дошао је до такве дрзкости, да се нема већ куд даље. Ултрамонтанство поставило је себе у крајњу противурјечност са вјерозаконским основима хришћанским и сувременим друштвеним потребама. У таквом стању ствари само се по себи разумје, да се је морао појавити одпор, који је у име вјерозаконских и просвјетних потреба времена морао узбудити и покренути најсветлије умове римокатоличког свјета. Може се без икаквог околишења рећи да у данашње доба сви учени и поштени људи римокатоличког запада, а особито Германије, припадају противу папској странци. Ови људи подпуно разумјевају у какву је противурјечност поставило себе папство са свима старим истино-католичким

основима црквена живота. Они знају да зло не произилази само због догмата о папској непогрјешивости, већ је оно у самом склопу црквеног живота римског и његовој управи. Проглашен је био свечани протест против папских злоупотреба и образовано друштво пријатеља Христове цркве, друштво старокатолика. При својем озбиљном погледу на ствари старокатолици дођоше до убјеђења, да је необходимо нужно сближити се са источном православном црквом, која је кроз све вјекове остала вјерном чуварком догматских и каноничких основа старог христјанског вјеровања.

Покрет старокатолика, који се је пре три године веома ништавим представљао по малом броју својих приврженика, данас већ рачуна их преко милијона у самој Германији. Такав број, кад обратимо пажњу на наш вјек, који је скроз проникнут религијозним охлађењем и материјализмом, врло је велик. Да се утврде у своме темељу, старокатолици првим дјелом сматраше да се обрате к старој пракцији обштег договарања о благу своје цркве и с том намјером у Септембру 1871 године састављен је био први конгрес у Минхену, на коме су присуствовали сви први покретачи идеје старокатоличанства, најваљанији представитељи сувремене богословске науке. Једна од најглавнијих резолуција, усвојених тим првим старокатоличким скупом гласи: „Ми тежимо при помоћи богословске и каноничке науке к црквеној реформи, која у духу древне још нераздјељене цркве мора уништити данашње недостатке и злоупотребе... Ми се тврдо надамо на саједињење с православном црквом, јер одјелење западне од источне цркве посљедовало је без изнуђених узроча, нити је основано на њеким непреодолимим догматичким разликама. Ми рачунамо, под увјетом неободних реформа, при помоћу науке и развића христјанске културе, на постепено саглашење са осталим христјанским вјероисповједима, а особито са протестантским црквама Германије и са епископалном црквом Енглеске и Америке.“ Ето, шта хоће и к чему теже старока-

толици! Као синови науке, они појимају да је производ средње-вјекове историје све оно, што данас одликује западну од древне православне цркве, дакле, и извраћени символ вјере, и лажно учење о исхођењу Духа св., о безгрјешном зачећу Богородице, о безбрачју свештенства, о причешћу под једним само видом и т. д. и т. д.; све то су злоупотребе, које хоће да униште помоћу науке старокатолици и тада — они ће православни као и ми бити. Обредне разлике имају сасвим другостепени значај. Јединство свештеног предања вјере, јединство догмата — то је оно што ми, православни, морамо цјенити у старокатоличанству и што нам јамчевину даје, да ће се Божијом помоћу достигнути остварење вјечне истине, исказане христом Спаситељем „да кси єдно вѣдѣтѣ.“ Мисао о сближењу са православном црквом дјеле људи од врло високе научености, као Делингер, прашки професор и предсједник готово свију старокатоличких конгреса Шулте, бивши бреславски професор, а данас већ старокат. владика Раинкенс, професори Михели, Губер, Корнелијус, Штумпер, Фридрих и многи други, — већином такви људи, који се одважном вољом, дубоком научношћу и ваљаним говорништвом одлукују. Сви су ови људи свом душом заузети, да се црква западна са источном сблизи и жеља и настојање њново тако је силно, како досада никада било није.

Него није у самој Германији распрострањена мисао старокатолика. Исту мисао дјелише на старокат. конгресима представници Чешке, Мађарске, Италије, Швајцарске, Шпаније, Француске, Холандије, пак чак и Бразила.

У Чешској 1872 год. број старокатолика узрастао је врло високо, особито после доброг исхода питања о педагогу Цитлу, који је лишен био службе због привржености своје к старокатоличанству, но који је узет под покровитељство австријском владом, — и данас они већ имају своје посебне општине у Габлонцу, Тоглау, Теплици, Хајди и најважнију у

у Варнсдорфу, коју ултрамонтански листови чешски називљу гњездом старокатолика.

У Мађарској старокатоличанство нашло је благопријатно земљиште, особито онда, кад је за ректора Пештанског университета изабран П. Хатала, човјек, који ужива много поштовања и који се јавно исказао као приврженик старокат. мисли. „Pester Lloyd“ говорећи о томе, сматра факт изборања и утврђења од стране владе старокат. свештеника за ректора университета признаком расположења мађарске владе к реформаторском покрету, који се је у римској цркви појавио, а бесједа, коју је нови ректор изрекао, кад је на службу ступио, односи се к најзначајнијим појавима вјероисповједне борбе у Аустро-Угарској. Нови ректор енергично се је изразио у својој беседи за слободу науке и црквене толеранције на спрам других вјероисповједи, придодавши да је необходимо потребита реформа у римској цркви саобража са духом и устројством древне цркве.

У Италији нашада је старокат. мисао добар дочек у самом центру римокатоличког свјета, у Риму, и тамо утврдивши се, дјејствује по свој Италији. Основани концем 1871 год. у Риму „савез старокатолика“ броји Данас међу члановима својим многе представитеље, који су научношћу својом далеко познати. Осим осталог савез има већ и свој орган „Lesperanze di Roma“, који је назначен да исказује потребе и жеље итаљанских старокатолика. Редакцијом органа управља професор др. Фр. Ј. Нери, а сурадници су му најпрви вође старокатоличанства, — и на основу тога може се држати да је много распрострањен и ван Рима.

Швајцарска, та земља слободе, није заостала од осталих земаља у покрету црквене реформе у смислу старокатоличанства. У самом почетку овог религијозног покрета образовао се је у Базелу комитет старокатолика; него круг дјелатности његове био је врло узак и тек, благодарећи религијозном фанатизму ултрамонтанаца, он је шире размјере

добо и обратио је на себе пажњу владе, која му у свему покровителствује. Данас старокатоличанство утврђено је у кантонима Олтенском, Золотурнском, у готово цјеломе Базелском и у многим општинама других кантона.

Нашло је ваљан одзив старокат. мисао и у Шпанији. У самој ватри тако званог Карлистичког устанка, кога уздржава језуитска партаја, појавила се је прокламација к народу од стране седам свештеника, у којој се исказује жива потреба реформе шпанске цркве и позивљу сви, којима на души леже интереси цркве и народа да суделују остварењу те реформе; уједно је и програма реформе приложена. У закључку програме изражена је врућа жеља да се сви поштени и благородни синови Шпаније скупе у тјесни савез да би лакше остварили велику мисао. „При таком само увјету, читамо тамо, искорениће се мало по мало сујевјерије и безнаравственост, којом је отровала наш народ система језуитског васпитања и управљања и која је сметала да сија код нас божанствено сунце правде, љубави и мира.“ Та је прокламација врло добро примљена била народом Шпанским а особито парохијалним свештенством. К седморици подписаној под прокламацијом присајединило их се још четрдесет и осам, који сви скупа образоваше у Шпанији „Друштво пријатеља црквене реформе,“ које се у постојаним договорима налази са старокат. друштвима Берманије, Аустрије и Француске.

Француска, која је некада дичном страном била у религиозном одношају усљед свог либералног покрета, но која се данас одликује одвишном приврженошћу к језуитству, — та француска из своје средине испушта људе, који високо мач свој дижу против папских злоупотреба, против римских новоуведења и, узвисивши се над општим једностраним религиозним појмовима својих суграђана, проповједа теорију сајединења цркава, — и проповјед њихова принаша богат плод. Обраћење у православље знаменитог црквеног историка о Гетте особити је утисак произвео на французе. Није мањи

утисак произвео протест против папске цркве и изјава у корист мисли о сближењу цркава западних са православном о. Хјаџинта, аб. Жинка, аб. Мула, Марра, Гирто и др. Но куд је камо важно дјејствије, што је на своје суграђане произвео не само, него и на сав здравомислећи свјет аб. Мишо са својим дубоко ученим саставима о несостојателности западних цркава и о узвишености и правом апостолском значају православне цркве.

Германски старокатолици исказују њека подозрјева о чистоти и тврдости намјера француских старокат. свештеника. Ми нећемо испитивати сада колико темеља имају такова подозрења, привешћемо само неколико одломака из књиге аб. Мишо-а „Програма преобразовања западне цркве,“ што је он пре њеког времена издао у свјет, да покажемо каквим језиком говоре о папизму и шта мисле о православљу француски богослови: „Који жели остати вјеран истинокатоличкој вјери и који жели живити и умрети у правој католичкој цркви, тај мора прекинути сваку свезу са римском црквом; мора он прекинути сваку свезу са таковим злом, као што је повређење Евангелија и историје, повређење католичког символа вјере и повређење божанственог устројства Христове цркве. Велико зло иште и велика љекарства. Римска је црква извратила смисао католичке вјере, повредила је светињу Никео-цариградског символа, — жели дакле остати у њој значило би жели бити чланом јеретичке цркве а такова жеља не може бити оправдана ни најпростијом лођиком, те по томе треба сасвим (tout a fait) прекинути све свезе са римском црквом.“ „Романизам је отровно стабло, а плод његов то је римски католицизам, то јест, догматичка, наравствена, дисциплинарна повреда свију суштаствених признака правога католичанства. Пақ кад знадемо да је стабло отровно, то није доста да протестујемо противу неваљалства плодова његових, или да чупамо лишће његово, или најпосље да обрубљујемо гране његове, потребито је изчупати га сасвим из корена: садашњи западни католици, којима би доста било да одбаце ватиканске декрете прекљањске године, били би толико нерасудителни, као Галиканци XVII вјека, којима је доста било да ишчупају густе коров ултрамонтанизма, или као Галиканци XV вјека, који су се задовољили тиме, што су одрјезали

Веколико подужих грана тог јадовитог стабла.“ А на другом мјесту читамо: „Ако ми — старокатолици — хоћемо да нађемо тачни израз праве католичанске цркве, цркве апостолске то се ми морамо к православној источној цркви обратити. Западна црква, коју је од IX вјека исквкрњавао Ултрамонтанизам, није кадра била никада повратити себи изгубљену чистоту вјеронаука и наравоука апостолског. Једина црква која те апостолске чистоте није никада губила, то је црква православно-источна. Она је увјек била једна и иста, једнака себи самој, не уклањајући се ни за јоту од апостолског учења. Она је у 1872-ој години онака као што је била 858 године и каква је била за времена апостола. Дакле необходимо је да старокатолици, ако желе бити досљеднима себи и ако желе довести свој реформаторски покрет до благог конца, узоставе древну католичанску цркву на западу онаку, каква је она била до појављења романизма и то у поднуом јединењу и обштењу вјере са источном католичанском црквом.“

(Свршише се).

Папство и његова централизација.

(НАСТАВАК.)

Гадни верозакон Мухамедов брзином нечувеном поплави готово све државе источног царства у Азији, а мало доцније хришћанство би унстожено у Африци и Шпанији. На развалинама хришћанства подизао се је исламисам, тужна али неизбежива посљедица хришћанске раскалашности и хришћанског вероломства!

Византијско је царство а с њиме и васколика црква проплакала над толиким поразима и губитцима; но што је највише и прво и другу тиштало после толиких несрећа, то беше пад Александрије.

Вештаства, науци, богатство беху се прикупили у Александрију. Она је била средсреда трговине између Европе и Азије. Престолница учених епископа и најодличнијих философа поседовала је у својим библиотекама цвет свију наука, али ипак не бих кадра да се одбрани од јуришања нечовечних чопора ђенерала *Амруа*! Славна и целом старом свету добро позната Александрија паде; но паде издајством, паде невером хришћана Кофта и њихова војсковође *Мокав-*

каса.... Победиоц Амру у опустошеној овој вароши нађе 4000 палата, 4000 купатила, 400 позоришта и 40,000 евреја, Христосови залетих непријатеља. Арапски мач утамани александријске житеље а пожар по наредби калифа *Омара* позоба библиотеке, плод неуморна рада и дубоких разматрања толиких столећа!... Еј неверо нигде те не било!...

Што је више пропадало источно царство, то су се више византијски цесари мешали у црквене послове и догматична питања, нехтевши признати, да је Христос уручио своју божанствену науку и управу своје цркве апостолима и њиховим насљедницима, и даје највећа апсурдност да сабља дрма с црквом и црквеним наредбама, које се нигда не удаљују од Христове и апостолске науке, па за то не могу а да не буду пријатне свесним и побожним владарима овога света.

Многи цариградски владари, од Бога заслепљени показаше се као највеће грдосије у цркви и натераше са својим политичним шарањем источну цркву да ступи у одлучну борбу са римском црквом. Источна је црква од времена апостолских употребљавала при богослужењу народне језике, шта више грчки је језик упражњавала и римска црква за прва три века. Но почем је Рим тежио за првенством у цркви, мало по мало подсече ноге народним језицима у цркви и у место њих заведе језик латински, а с језиком латинским и своје претензије. У Риму се је вера окрећала и мерила по интересима римске курије; што би се данас анатемизирало, то би се сутра одобравало, а што би се данас представљало као истина, то би се сутра побијало као пресна лаж. Риторици, ако су игде остали у части, зацело су остали у Риму. Јер су били, а и јесу спремни све и сва речи па и опоречи. У цркви римској чланци свете вере, у веселенским саборима тачно опредељени, тумачили су се сад овако, сад онако; народи се бејаху узколебали незнајући коју веру да верују, а међутим папство се је по околностима владало и вешто препоне и тешка питања обилазило.

Да се једаред за вазда стане на пут папском околишењу у Цариградској патријаршији појави се множина проницавих богослова. Они почеше озбиљно да решетају веронауку римске цркве и пронађоше сјасет заблуда не само у обредима литургијским, него и у питањима богословним. (НАСТАВИТЕ СЕ.)